

Kristelig folkeparti
Fylkestingsprogram
2023 – 2027

Høringsutkast

Østfold KrF 2023-2027

Kristelig folkeparti er en del av den store internasjonale kristendemokratiske bevegelse. Vår ideologi har sin forankring i det kristne menneskesynet, nestekjærligheten og forvalteransvaret.

Mennesket er skapt til å leve i fellesskap, men vi er skapt forskjellige og er gitt både stor frihet og stort ansvar. Nestekjærligheten gjelder alle mennesker, uavhengig av hvem de er og hvor de bor.

Ut fra disse prinsippene forankres en ideologi som kan oppsummeres med at vi har ansvar for hverandre. Det er ikke alt som må eller bør styres av det offentlige. Ideelle, private, frivillige og de uformelle fellesskapene og løsningene, er like verdifulle. Samfunnet bør bygges nedenfra. Vårt mål som et folkeparti, er å lage gode løsninger for alle hvor alle kan være med å bygge samfunnet nedenfra.

Mennesket har fått et grunnleggende ansvar for å forvalte skaperverket. Det gjelder både naturressurser, økonomiske og menneskelige ressurser. Naturen gir oss store muligheter og stiller oss samtidig overfor et stort ansvar. Godene skal fordeles rettferdig, og kloden skal overlates til våre etterkommere i minst like god stand som da vi fikk ansvar for den.

Nye Østfold

KrF vil være med å bygge velfungerende lokalsamfunn over hele Østfold. Steder der nære fellesskap hjelper hverandre med å leve gode liv. Tillit, fellesskap og trygghet skapes gjennom aktive mennesker som engasjerer seg, bryr seg om og heier på hverandre. KrF tror på et samfunn bygd nedenfra, i et godt samspill mellom enkeltmennesket, familien, frivilligheten, trossamfunnene, næringsliv og det offentlige.

Østfold ligger som inngangsporten til Europa, i pendleravstand fra hovedstaden. Det gir oss unike muligheter til utvikling, kommunikasjon og innovasjon. Dette skal vi ta med oss når vi skal utvikle Østfold videre.

Samtidig ser vi at Østfold har utfordringer med folkehelseprofilen og at de økonomiske rammene vil bli stramme. Det må tas på alvor.

KrF vil bidra til at nye Østfold bygges som en innovativ, ressurseffektiv og inkluderende fylkeskommune, basert på den utviklingen vi har vært med på de siste årene.

Kristelig folkeparti vil:

- Samspille godt med kommunene for å skape utvikling i hele fylket.
- Bidra aktivt til samarbeidsarenaer som styrker kompetanse innen klima og miljø.
- Utnytte nasjonale virkemidler for å skape næringsutviklingen i hele fylket.
- Sikre at folkehelseperspektivet er med i alt vi gjør.
- Arbeide for livshjelp til forebygging av selvmord.
- Tenke på tvers av sektorer for å oppnå ønsket utvikling.
- Lage planer som baserer seg på god kunnskap og langsiktighet.
- Redusere levekårsutfordringer i fylket gjennom å satse på utdanning.
- Arbeide for at Østfold skal komme bedre ut av inntektssystemet for overføringer fra staten til fylke og kommuner.

Bærekraftig by og stedsutvikling

En bærekraftig og fremtidsrettet samfunnsutvikling skal gi mulighet for utvikling i alle kommunene i Østfold. Sterk befolkningsvekst i deler av fylket, med utbygging av boliger, næringsområder, samt veier og jernbane legger stort press på naturverdiene. En samordnet regional areal- og transportplanlegging er viktig for å redusere reisebehov, stimulere til et godt

kollektivtransportsystem og legge grunnlaget for langsiktige og gode avveininger mellom vekst og vern. Arealene i fylket må forvaltes med nøysomhet. For å sikre en bærekraftig arealforvaltning og vern av viktige naturressurser, vil KrF arbeide for å innføre arealregnskap i fylket.

Kristelig folkeparti vil:

- Bidra til gode nærmiljøer i by og bygd.
- Styrke sentrumsutviklingen i våre byer og tettsteder for å sikre en god balanse mellom boliger, handel, arbeidsplasser, sosiale møteplasser, grønne lunger og friområder.
- Tilstrebe bosteder med demografisk balansert befolkning i sunne og inkluderende boområder.
- Verne dyrket og dyrkbar mark mot nedbygging. Vern av myr og våtmarksområder skal veie tungt.
- At fare for flom, jordskred og andre naturulykker vurderes før nye områder bygges ut. I eksisterende områder må forebyggende tiltak vurderes.
- Jobbe for at fylkeskommunal infrastruktur ikke legger begrensninger på ønsket regional utvikling.
- At det lages gode rutiner for samarbeid med utbyggere og vertskommuner for finansiering av oppgradering av fylkeskommunal infrastruktur ved utbyggingsprosjekter.

Naturforvaltning

Klima og energi

KrF ønsker at Østfold skal være et foregangsfylke på klima og energi. FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for alle våre prioriteringer. KrF skal være en pådriver for klimavennlige løsninger i hele fylket. Østfold skal bli et nullutslippssamfunn og klimagassutslippene skal reduseres med 80 prosent innen 2030. Gjenbruk og fornybare ressurser skal vektlegges.

Kristelig folkeparti vil:

- Arbeide for et fremtidsrettet og miljøvennlig kollektivtilbud, der det å reise kollektivt er et reelt alternativ i folks hverdag.
- Sikre fossilfri drift av all kollektivtrafikk i fylket innen 2030, inkludert elektrifisering av Hvalerferga.
- Innføre en nøysomhetskultur i hele fylkeskommunen, hvor det legges vekt på å gjenbruke møbler, materialer og utstyr i den grad det er mulig. Ved behov for innkjøp skal det alltid vurderes om man kan kjøpe brukt eller reparere.
- At fylkeskommunale bygg skal ha installert solcellepanel, solfangere eller grønne flater hvor det er teknisk mulig innen 2030.
- Stille strenge miljø- og klimakrav i utbyggingskontrakter. Alle nye fylkeskommunale bygg skal være klimasertifiserte.
- Gjennomgå alle fylkeskommunale bygg for å vurdere om ENØK-tiltak kan redusere energiforbruket.
- Være en pådriver for økt utvikling og bruk av fornybare energikilder, inkludert mulighetene for å ta i bruk moderne atomenergi.
- Tilby gratis energirådgivning til boligeiere, borettslag, lag, foreninger og bedrifter.
- At Østfold skal handle klimanøytralt, grønt og kortreist.
- Videreføre Klima Østfold som en pådriver for klimavennlige løsninger i hele fylket.
- Bistå gründere og bedrifter med grønne og sirkulære forretningsideer.

Miljøvern og naturmangfold

Jordens tåleevne er presset til det ytterste. Vårt forbruk ligger langt over det jorda faktisk har av

88 naturressurser. Naturen må forvaltes slik at vi sikrer natur, kulturlandskap og biologisk mangfold.
89 Målet må være å overlate natur og miljø til kommende generasjoner i bedre stand enn i dag.

90 Kristelig folkeparti vil:

- 91 • Ha nulltoleranse for forurensende utslipp i jordsmonn, vassdrag eller grunnvann.
- 92 • Ta aktive grep for å redde og restaurere livet i Oslofjorden, i samarbeid med de andre fylkene
- 93 rundt fjorden.
- 94 • Arbeide systematisk for renere elver, i samarbeid med andre fylker langs vassdraga.
- 95 • Sikre rene og tilstrekkelig drikkevannsressurser.
- 96 • Vektlegge hensynet til natur og biologisk mangfold i alle utbyggingsprosjekter.
- 97 • Tilby lag og foreninger dugnadsjobber for å fjerne svartelistet fremmedarter som lupin,
- 98 slirekne og stillehavsørsters.
- 99 • Forvalte veikanten langs fylkesveiene slik at det fremmer naturlig arts mangfold.
- 100 • Sikre bevaring av kulturlandskap.
- 101 • Ha nulltoleranse for nedbygging av matjord.
- 102 • Sikre allmennhetens tilgang til friluftsområder, også i strandsonen.
- 103 • Legge til rette for sammenhengende kyststi og turområder.
- 104 • Utøve en aktiv og målrettet rovdyrforvaltning og arbeide for at konfliktnivået reduseres.
- 105 • Bekjempe villsvin i Østfold.

106 Utdanning

107 Vi lærer hele livet, og kompetansebehovene både hos den enkelte og i samfunns- og arbeidslivet
108 endrer seg over tid. Livslang læring er et viktig prinsipp i norsk utdanningspolitikk. Målet er at alle
109 skal ha mulighet til å tilegne seg ny kunnskap og utvikle evnene sine hele livet.

110 Videregående skole

111 Videregående skole skal være en velfungerende skole for alle elever. Et godt psykososialt
112 læringsmiljø og individuell tilrettelegging er viktig for å sikre at elevene fullfører studieløpet. Trivsel
113 og mestring er viktige forutsetninger for læring, og en målsetting for skolene er at alle elever og
114 personale skal lykkes med noe hver dag.

115 Samarbeidet mellom skole, næringsliv og forskningsmiljøer må fortsatt utvikles slik at opplæringen
116 blir mer relevant og møter de krav dagens samfunn stiller. Friskoler skal være et supplement og
117 alternativ til den offentlige skolen.

118 KrF vil ha en skole som baserer seg på de grunnleggende verdiene i vår kristne kulturarv.

119 Kristelig folkeparti vil:

- 120 • Utvikle utdanningsprogrammene som tilbys i våre skoler i samarbeid med næringslivet.
- 121 • Sørge for flere lærlingplasser i samarbeid med næringsliv, stat og kommuner.
- 122 • Fylkeskommunen skal ta imot lærlinger i alle sine virksomheter, og stille krav om lærlinger hos
- 123 leverandører ved større offentlige anbud.
- 124 • Tilby alternative og tilpassede læringsarenaer.
- 125 • Opplæringen skal i større grad tilpasses elevenes forutsetninger og muligheter. Elever skal få
- 126 tilrettelagt undervisning etter behov.
- 127 • Elever som trenger større faglige utfordringer, skal få mulighet til å forsere fag.
- 128 • Styrke samarbeidet mellom videregående skole og ungdomsskole for å sikre en best mulig
- 129 overgang til videregående opplæring.
- 130 • Tett oppfølgingen av elever som står i fare for å droppe ut av videregående skole.
- 131 • Sikre universell utforming på alle skolene for å bedre integrering og bidra til redusert
- 132 stigmatisering.

- Øke satsningen på kompetanseheving for lærere gjennom etter- og videreutdanning, mentorordning, hospitering i bedrifter og andre kompetansehevende tiltak.
- Tilby elevene gratis PC i videregående skole.
- Gratis drop in-frokost på vei til 1. Skoletime.
- Gi rom for etablering og endring av driften for friskoler.
- Videreføre det gode samarbeidet med friskolene, inkludert ordningen med søkbare investeringstilskudd.
- Gi friskoler mulighet til å ta del i fylkeskommunens ordninger som felles inntaksordning, ombud for barn og unge og den kulturelle skolesekken.
- Videreutvikle Inspiria Science Center som kompetansesenter for realfag hvor enkeltmennesker og grupper i alle aldre og livssituasjoner blir kjent med fag og forskning gjennom inspirerende opplevelser.
- At fylket har et godt og tett samarbeid med Høgskolen i Østfold.
- Tilby sommerskole slik at flere kan bestå og fullføre skoleløpet.
- Opprette et prøveprosjekt med «åpen skole» på ettermiddags- og kveldstid hvor skolen er en møteplass og elevene får leksehjelp. I prosjektet inngår et samarbeid med frivillige organisasjoner som ressurs.
- Åpne våre videregående skoler også på kveldstid, for organisert aktivitet.
- Videreutvikle skolebibliotekene som fagressurs innen kildebruk, kildekritikk og informasjonsinnhenting.
- Utvikle skolebibliotekene ved våre videregående skoler og fagskoler til levende arenaer for samtale og debatt, hvor elevene får utforske allmennmenneskelige, kulturelle og samfunnsmessige spørsmål i dialog med hverandre og i møte med ulike samfunnsaktører.
- Utvide skolebibliotekenes åpningstid til også være tilgjengelig for elevene på ettermiddagstid.

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten er viktig for elevenes helse, trivsel og læring, og for å minimere frafall i videregående opplæring. Tjenesten må være tilgjengelig og ha tilstrekkelig kapasitet til å nå alle elever. Elevenes personlige utfordringer må møtes på en god og profesjonell måte. Et økende antall unge har psykiske helseplager, og satsningen på god og profesjonelle psykisk helsehjelp må forsterkes.

Kristelig folkeparti vil:

- Styrke skolehelsetjenesten gjennom økt samarbeidet med aktuelle faggrupper som psykologer, sosionomer, sosialpedagogiske veiledere og miljøterapeuter.
- Forebygge psykiske helseplager ved å tilby hjelp fra et psykisk helseteam.
- Sikre helhetlig oppfølging av enkelt-elever. Samarbeid mellom bostedskommune og skolehelsetjenesten i videregående skole må forbedres.
- Utarbeide handlingsplan for rusforebygging ved videregående skoler og gjennomføre rask-tiltak for unge som trenger hjelp.

Skolemiljø

Elevene har rett til et godt psykososialt miljø, som er en forutsetning for læring og trivsel på skolen. Det er viktig å bekjempe all form for mobbing, utestengelse og trakassering. Skoleledelsen har et særlig ansvar for å bekjempe mobbing på skolen gjennom holdningsskapende arbeid, gode tiltak når mobbing skjer og et utstrakt samarbeid med elevorganisasjonene, skolehelsetjenesten og Ombudet for barn og Unge. Å sette barn og unge i stand til etisk refleksjon, konfliktløsning og verdivalg er viktig i det forebyggende arbeidet mot mobbing.

Foreldre og barn må oppleve at de blir tatt på alvor, og skal få hjelp og støtte når mobbing oppstår.

179 KrF støtter helhjertet opp om Ombudet for Barn og Unge. Ombudet skal arbeide forebyggende,
180 bidra med veiledning og kompetanse på området, følge opp skolenes arbeid mot mobbing, være en
181 døråpner til hjelpetjenester, veilede til prosedyrer og saksgang og bidra i saker som ikke lar seg løse
182 lokalt.

183 **Kristelig folkeparti vil:**

- 184 • Videreføre ordningen med et uavhengig ombud som dekker hele det 13-årige skoleløpet og
- 185 barnehage.
- 186 • Styrke samarbeidet mellom ungdomsskole og videregående skole, for å sikre en god overgang
- 187 til videregående opplæring.
- 188 • Styrke skolehelsetjenesten og det tverrfaglige samarbeidet mellom ulike faggrupper i det
- 189 forebyggende og operative arbeidet mot mobbing, og for bedre psykisk helse.
- 190 • Øke elevmedvirkning og demokratiarbeid ved alle skolene.
- 191 • At fylket skal ha en god dialog med russe for å sikre en inkluderende og trygg russetid.

192 **Videregående opplæring for voksne**

193 Østfold KrF vil styrke videregående opplæring for voksne for å imøtekomme den økende
194 etterspørselen, både for raskere å kunne oppfylle fylkeskommunens forpliktelse overfor voksne
195 med rett, og for at flere voksne uten rett skal få et snarlig tilbud om å fullføre videregående
196 opplæring.

197 Lov om voksenopplæring beskriver studieforbundene som en selvstendig arena for læring og et
198 supplement til offentlig utdanning. De har med sin fleksible og brukernære profil mulighet til å tilby
199 videregående opplæring på en kostnadseffektiv og brukertilpasset måte. Østfold KrF vil derfor
200 styrke studieforbunds mulighet til å tilby videregående opplæring for voksne.

201 **Kristelig folkeparti vil:**

- 202 • Øke satsningen på videregående opplæring for voksne i regi av fylkeskommunen.
- 203 • Gi tilbud om videregående opplæring også til voksne uten denne retten.
- 204 • Opprette avtale med Voksenopplæringsforbundet i Østfold om videregående opplæring for
- 205 voksne.
- 206 • Styrke studieforbundenes mulighet til å tilby videregående opplæring for voksne.

207 **Fagskoler**

208 Østfold fylkeskommune skal sørge for at det tilbys godkjent fagskoleutdanning som tar hensyn til
209 lokalt, regionalt og nasjonalt kompetansebehov innen prioriterte samfunnsområder. Private og
210 offentlige fagskoler vil sammen bidra til et mangfoldig tilbud.

211 **Kristelig folkeparti vil:**

- 212 • Bruke fagskolene til å sikre god yrkesfaglig kompetanse og rekruttering i tråd med nærings- og
- 213 arbeidslivets behov.
- 214 • Stimulere til tiltak som bidrar til å øke status på fagopplæringen.
- 215 • At både private og offentlige fagskoler styrkes og får gode rammebetingelser.

216 **Samferdsel**

217 Et godt og livskraftig samfunn er avhengig av at folk og varer kan flytte seg. Det er nødvendig med
218 transport for å skape og bygge menneskelige relasjoner, og for å sørge for distribusjon av varer og
219 tjenester. Arbeid, skole, familie, venner, fritidsaktiviteter og de aller fleste andre relasjoner som er
220 med å bygge gode samfunn, betinger at vi er i bevegelse.

221 Det meste av trafikkveksten i byområdene skal tas med kollektivreiser, sykkel og gange. Skal vi
222 lykkes med det, må byer og tettsteder planlegges og utvikles slik at det er enkelt å gå og sykle, og

det må være attraktivt, effektivt og billig å reise kollektivt.

KrF vil flytte mer godstransport fra vei til sjø og bane. Vi må derfor jobbe for havner med trygg, god og effektiv tilkomst og overgang både til vei og bane. Buss og tog må prioriteres i den videre utbyggingen av vei- og banenettet. De nasjonale bevilgningene må økes betydelig, slik at infrastrukturen i større grad kan tilfredsstille morgendagens behov.

KrF ser positivt på Bymiljøpakker med vesentlig statlig støtte. Det er nødvendige tiltak for å utvikle byområder og bidrag til mer miljøvennlige løsninger. Reduksjon av vekst i biltrafikken skal ikke motiveres gjennom bruk av bompenger, men av attraktive alternativer. Bruk av bompenger må reduseres til et minimum, og skal kun være en andel av helt nødvendige investeringer.

En eventuell 3. rullebane på Gardermoen er allerede bygget. Den heter Rygge. Det er langt bedre å bruke Rygge som avlastning, enn å bygge ut nye store områder på Gardermoen.

Kristelig folkeparti vil:

- Utvikle en havnestruktur og organisering som utnytter Østfolds beliggenhet.
- Arbeide for at det blir fortgang i arbeidet med å bedre farleden gjennom Svinesund til Halden.
- Bidra til raskest mulig forbedring av intercity og lokaltogtilbud med hyppigere avganger.
- Jobbe aktivt for at ny tverrforbindelse over Oslofjorden utnyttes for videre utvikling av både infrastruktur og regioner i Østfold.
- Oppgradere veiforbindelsene nord-syd i fylket.
- Benytte RV22 som utgangspunkt for ny ring 4. (E6 Sarpsborg – Trøgstad – Lillestrøm)
- Gjenåpne Rygge sivile lufthavn fremfor å bygge ut på Gardermoen.

Infrastruktur

Det er stadig større press på veiene i og gjennom fylket. Da bør vi også se på alternativer for å redusere presset på vei. Mer gods på sjø og bane kan vi få til om jernbane og havner får gode tilknytninger til hverandre og til veinettet. Vi mener det er et potensiale i å utnytte vannveiene i større grad. En sivil flyplass på Rygge vil også være med å øke attraktiviteten for fylket.

Når det gjelder vei er fylkeskommunen den største vegeier i Østfold. Vegnettet har i dag ikke kapasitet til å ta den trafikkveksten som forventes gjennom mer næring og befolkningsvekst. Det totale vedlikeholdsetterslepet er også en stor utfordring. Dette må følges opp og prioriteres i flere år fremover før vi kan være fornøyd med standarden på fylkesvegnettet.

KrF vil prioritere mer midler til utbedring av fylkesveiene. I disse bevilgninger inngår også betydelig flere gang- og sykkelveier og gode tiltak for holdeplasser for kollektivtrafikk langs fylkesveiene.

Satsning på fylkesveiene er vesentlig for næring- og distriktsutvikling.

Kristelig folkeparti vil:

- Kreve at Staten tar større økonomisk ansvar for vedlikeholdsetterslep på fylkesveier.
- At alle fylkesveier skal ha et fast dekke.
- Jobbe for en enklere standard som gir mulighet for rimeligere og flere gang- og sykkelveger.
- Samarbeide med staten for å få på plass en god løsning for RV 19 gjennom Moss og RV 22 (Øra- Rakkestad- Trøgstad).
- Jobbe for å ferdigstille E18 i tråd med Stortingets vedtatte framdrift. At fylkeskommunen går raskt i dialog med Moss kommune og utbyggere for å få til en løsning på rundkjøringen på Tigerplassen i Moss. Arbeide for en rask løsning på Kanalbrua i Moss.
- Bedre trafiksikkerheten på skoleveier i hele fylket.
- Bygge flere anløpssteder for byferge og elvemetro.
- Økt tilrettelegging og sikkerhet for både sykkel- og bilparkering ved kollektivknutepunktene.
- Bidra til at arealutviklingen i Nedre Glomma tilpasses muligheten for egne kollektivtraseer,

268 herunder skinnegående lokaltrafikk og bussveier.

269 Kollektivtransport og mobilitet

270 I alle byområdene og tett befolkede områder vil KrF at kollektivtilbudet skal være det beste og
271 foretrukne alternativet, både økonomisk og tidsmessig. Det skal også legges til rette for at det skal
272 bli enklere, tryggere og mer effektivt og velge sykkel.

273 Buss er en viktig del av kollektivtilbudet, men ikke det eneste. Vi bør se på mulighetene for å
274 utnytte vannveien enda bedre. KrF er også veldig positive til muligheter med førerløse hjulgående
275 transport i nærmiljøet.

276 Kollektivtilbudet må bli konkurransedyktig i forhold til bruk av egen bil. Kvalitet, regularitet og
277 punktlighet er viktig for å få folk til å velge buss og tog, samtidig som pris spiller en viktig rolle. KrF
278 ser at satsing på kollektivtrafikk er den mest effektive løsningen for å unngå kø, kaos og
279 miljømessige belastninger lokalt og globalt. At flere velger sykkel og gange i stedet for mer energi
280 og plasskrevende transport, vil også ha en positiv effekt. I tillegg vil dette bidra til bedre folkehelse
281 og livskvalitet.

282 Arbeidet som startet i Viken med å samordne Ruter, Brakar og Østfold kollektiv må fortsette for å
283 få smarte overganger. Samspillet med Vy om bl.a. felles billettering må utvikles for hele området.

284 Det skal være et kollektivtilbud i hele Østfold. Et fleksibelt system med bestillertransport skal
285 ivareta områder der det ikke er økonomisk forsvarlig med faste bussruter.

286 Kristelig folkeparti vil:

- 287 • At kollektivtilbudet i Østfold blir enkelt og attraktivt å benytte.
- 288 • Tilpasse Rutersamarbeidet slik at det omfatter viktige pendlerkommuner i Østfold.
- 289 • Etablere felles billettsystem for hele regionen, inkludert tog.
- 290 • Jobbe for å gjenåpne ordinær trafikk på østre linje mellom Rakkestad og Sarpsborg.
- 291 • Jobbe for lavere kollektivpriser.
- 292 • At bestillingstransport skal etableres over hele fylket hvor det ikke er grunnlag for å kjøre faste
293 bussruter. Videreføre og videreutvikle ordningen «FLEX».
- 294 • Vurdere flere muligheter for byferger i både Moss og Halden, og båtmetro på Glomma mellom
295 Sarpsborg og Fredrikstad.
- 296 • At fylket skal være en viktig pådriver for bygging av gang- og sykkelveier, og sørge for et
297 sykkelveinett som gjør sykkel til det foretrukne fremkomstmiddelet på kortere arbeidsreiser.
- 298 • Prioritere skilting/merking av gang- og sykkelveier som bedrer syklistenes sikkerhet; særlig
299 langs skoleveier.

300 Skoleskyss

301 Skoleskyss er overordnet og lovpålagt. Barn og ungdom skal stimuleres til å velge buss fremfor
302 privat kjøring.

303 Kristelig folkeparti vil:

- 304 • Ingen skolebarn skal behøve å vente mer enn 15 minutter på bussen ved skoleslutt eller ved
305 overganger til/fra skolen.
- 306 • Sette ned grensen for fri skoleskyss fra 6 km til 4 km.
- 307 • At alle skoleelever skal ha mulighet for kraftig redusert pris på månedskort.
- 308 • Inkludere tog i skoleskyssordningen.
- 309 • Ha et godt samarbeid med kommune om skoleskyss.

Folkehelse

KrF ønsker en samfunnsutvikling som styrker folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. Disse forskjellene kommer også til syne mellom kjønnene. KrF ønsker derfor å rette oppmerksomheten mot kvinnehelse i vårt arbeid med folkehelse i fylket.

KrF mener at alle barn, unge og voksne skal få delta i samfunnet på lik linje uavhengig av funksjonsevne, sosial bakgrunn og hvor man bor i fylket.

Fylkeskommunen har fått økt ansvar for samfunnsutviklerrollen. Det betyr økt satsning på helse i alt vi gjør for å skape gode og trygge lokalsamfunn. Livsstil og levevaner har stor betydning for helse. Økt kunnskap og tiltak som kan legge til rette for at den enkelte kan ta gode helsevalg er viktig. Østfold har sosiale ulikheter som vi ønsker å utjevne ved målrettet innsats for de gruppene som lett faller utenfor.

Kristelig folkeparti vil:

- Fremme integrering av mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Styrke forebyggende helsearbeid på skolene gjennom økte ressurser til helsesykepleier og sosialpedagogiske veiledere.
- Gi tilbud om sunn skolemat i kantinene.
- Forsterke mobbeombudets funksjon og synliggjøre den muligheten barn og foreldre har til å henvende seg i mobbesaker der barnet/foreldrene føler at saken ikke blir grepet tak i eller gjort noe med fra skolens side.
- Sørge for at forebygging av rus skal være prioritert innenfor alle fylkeskommunale ansvarsområder.
- Arbeide for reduksjon av sykefravær i fylkeskommunale virksomheter, blant annet ved at ledere og tillitsvalgte skoleses for bedre å håndtere ansatte som sliter psykisk.
- Satse bredt på folkehelse og fysisk aktivitet i samarbeid med kommunene, idretten og de frivillige organisasjonene.
- Sikre at alle fylkeskommunale lokaler er universelt utformet.
- Benytte tt-kortet aktivt for å sikre likeverd og livsmestring blant mennesker med funksjonsnedsettelse.
- Utvide kapasitet og bedre tilgjengeligheten til tannhelsetjenesten etter at retten til rabatterte tannbehandling er økt til 26 år.
- Styrke forebyggende arbeid, spesielt innen rus- og livsstilsrelaterte sykdommer.
- Prioritere tilskuddsordninger til friluftstiltak, særlig tiltak som kommer barn, familier og nærmiljø til gode.
- Videreføre Røre-prosjektet.
- At alle videregående skoler skal jobbe mot å bli godkjent som helsefremmende skole.

Næringsutvikling

Skape og sikre arbeidsplasser

Østfold trenger flere nye arbeidsplasser. Når tradisjonelle arbeidsplasser faller bort, trenger vi nyetableringer. Særlig er det viktig å legge til rette for små og mellomstore bedrifter med rammevilkår slik at de kan få vokse og utvikle seg.

Tilbudet i den videregående skolen må gjenspeile næringslivets behov for utdanning i fylket. Østfold er et viktig mat- og jordbruksfylke. Dette skal vi videreutvikle gjennom en aktiv landbrukspolitikk. Befolkningsveksten tilsier at fylket er attraktivt som bosted, men mange pendler ut av fylket for å jobbe. Dette øker trafikken på veiene og sprenger kollektivkapasiteten. Pendling er en belastning for den enkelte og familiene som blir berørt. Kortere arbeidsvei gir mer fritid med

355 egen familie og muligheter for økt deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet. Næringsetablering i
356 nærområdet vil gi levende byer og bygder.

357 Østfold må bli et attraktivt fylke for investorer. Vi må tiltrekke oss gründere som kan skape
358 arbeidsplasser.

359 **Kristelig folkeparti vil:**

- 360 • Benytte eierskap i fylkeskommunale næringsfond til nyskaping og risikolån.
- 361 • Stimulere til knoppskyting, kunnskapsdeling og nettverk for gründere.
- 362 • Benytte fylkeskommunens innkjøpsmakt til bærekraftig og miljøriktig verdiskaping.
- 363 • Samspille med kommunene for å styrke deres rolle i næringsutviklingen.
- 364 • Aktivt bidra til at klyngemiljøer og samarbeidsarenaer gis utviklingsmuligheter for å styrke
365 bedriftenes konkurranseevne.
- 366 • Samspille med nasjonale virkemiddelaktører til det beste for næringsutviklingen i fylket.
- 367 • Bruke innovasjonsmidler aktivt til å skape arbeidsplasser.
- 368 • Bidra til utvikling av fleksible og bedriftstilpassede etter- og videreutdanningsordninger.
- 369 • Skape flere varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) innenfor Østfold fylkeskommunes
370 virksomheter.

371 **Landbruk og skogbruk**

372 I Østfold produserer mye av matkornet i Norge. Vi har også store aktører innen
373 næringsmiddelindustrien i fylket. Østfold leverer dermed kortreist mat til hele Østlandet.
374 Landbruket med store og små driftsenheter er grunnleggende for å opprettholde verdiskaping og
375 bosetting i hele fylket. Bondens arbeid må verdsettes slik at produsenter i landbruket sikres en
376 inntekt på linje med andre yrkesgrupper.

377 Skognæringen er en strategisk viktig næring for Østfold og Norge for øvrig, som må videreutvikles.
378 Vi må ta i bruk hele treet og utnytte alle delene da disse kan hver for seg og sammen, gi økt
379 verdiskaping. Det må forskes på og utvikles nye produkter og legges til rette for innovasjon, og
380 industriutvikling.

381 **Kristelig folkeparti vil:**

- 382 • Verne dyrket mark. Dyrkbar jord skal forbeholdes matproduksjon.
- 383 • Ta vare på fylkets næringsmiddelindustri, og legge til rette for fortsatt tilgang på råvarer fra
384 norsk landbruk.
- 385 • Sikre minst 20 % økologisk andel i fylkeskommunens eget innkjøp av mat.
- 386 • Gjøre det enklere å utvikle tilleggsnæringer i landbruket.
- 387 • Bruke fylkeskommunen til å fremme rekruttering, likestilling, kompetanse, innovasjon og
388 forskning i alle ledd i verdikjeden.
- 389 • Forvalte ulvebestanden slik at vi ivaretar hensynet til matvareproduksjon og beitenæringene,
390 samtidig som vi bevarer ulven som en del av norsk naturmangfold.
- 391 • Legge til rette for beitende husdyr og bevaring av kulturlandskapet.
- 392 • Styrke utvikling og investeringer gjennom Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører.
- 393 • Legge vekt på reetablering av dyrbar jord i samferdselsprosjekter.
- 394 • Jobbe for gode rammebetingelser for skog- og treforedlingsindustrien.
- 395 • Benytte mer tre som byggemateriale.
- 396 • Oppgradere kritisk infrastruktur for tømmertransport.
- 397 • Anerkjenn og samarbeide med Borregaard og Saugbrugs som store næringsaktører i fylket
398 innen kompetanse på utnyttelse av tre som råvare.

399 Kultur og frivillighet

400 Kulturtilbud

401 Gode kulturopplevelser er både samlende og identitetsskapende. Kultur er også en viktig
402 brobygger mellom ulike samfunnslag og generasjoner. KrF vil sikre et mangfoldig og frodig kulturliv
403 der frivillige er viktige aktører. KrF ønsker å støtte opp under de profesjonelle aktørenes
404 virksomheter, samt å stimulere til et aktivt frivillig kulturliv på grasrota. Gjennom søkbare midler vil
405 KrF være en støttespiller til kommunenes utvikling av lokale idretts- og kulturtiltak. Idrett er en
406 viktig møteplass i lokalsamfunnet, både som en arena for inkludering og i et folkehelseperspektiv.

407 Kristelig folkeparti vil:

- 408 • Aktivt arbeide for at kultur brukes som et ledd i integreringen og som en brobygger og
- 409 møteplass mellom ulike folkegrupper.
- 410 • Gi støtte til frivillige organisasjoner som lager gode tilbud i lokalmiljøet.
- 411 • Legge til rette for at de videregående skolene kan tas i bruk på kveldstid, til idrettslag, frivillige
- 412 organisasjoner osv.
- 413 • Støtte opp om de kulturelle «fyrtårnene» i fylket som i dag får støtte.
- 414 • Videreutvikle «Den kulturelle skolesekken».
- 415 • Videreføre «Kulturdråpen» med tilbud til innsatte i fengsel.
- 416 • Gi beboere på ulike institusjoner gode kulturopplevelser gjennom «Den kulturelle
- 417 spaserstokken».
- 418 • Støtte fylkesbiblioteket og videreføre ordningen med bibliotekbusser.
- 419 • Fordele tippemidlene slik at alle regioner får gode idrettsarenaer som fremmer både
- 420 toppidrett og breddeidrett.
- 421 • Støtte ulike tiltak slik som ”Aktiv på dagtid”, hvor spesielt mennesker som står utenfor
- 422 arbeidslivet oppfordres til å delta. Dette organiseres av idrettslag eller andre frivillige
- 423 organisasjoner.
- 424 • Gi støtte til rusfrie arrangementer for barn og unge.
- 425 • At alle idrettsarenaer og arrangement hvor barn og unge er til stede, er alkoholfrie.

426 Kirkens og trossamfunnenes plass

427 Kirken og menigheter spiller en betydelig rolle i formidlingen av vår kulturarv. Kunnskapen om og
428 interessen for vår nasjonale, regionale og lokalhistoriske identitet bør sikres slik at kulturarven kan
429 føres videre til nye generasjoner. KrF mener at mennesket er skapt med kropp, sjel og ånd, og
430 samfunnet må derfor legge til rette for at også denne dimensjonen får plass. KrF ønsker et
431 livsynsåpent samfunn der troen er en naturlig del av det å være menneske.

432 Kristelig folkeparti vil:

- 433 • Støtte formidlingen av vår kristne kulturarv.
- 434 • Gjøre Pilegrimsleden kjent og til en attraktiv tur- og refleksjons-led.
- 435 • Bidra til at våre gamle kirker og bedehus tas vare på som kulturbærere.
- 436 • Sikre elevenes rett til fritt å møtes i Skolelag eller andre religiøse foreninger på skolen.
- 437 • Åpne opp for større toleranse til å praktisere og leve ut sin tro.
- 438 • Støtte Dialogforum Østfold.

439 Fortidsminner

440 Østfold er et fylke med mange ulike kulturminner både fra kystkultur og innlandskultur. Mangfoldet
441 gir oss mange gode opplevelser og kunnskap som vi vil ta godt vare på til de som kommer etter oss.

Kristelig folkeparti vil:

- Verne om kulturminnene i fylket, men samtidig sikre riktig bruk slik at publikum høster glede av disse.
- Bruke kompetansen hos fylkeskonservatoren som en positiv ressurs for vern og istandsetting av kulturminner.
- At det legges vekt på hensynet til kulturminner ved utarbeidelse av arealplaner.
- At museene får gode vilkår slik at alle avdelingene fremstår som gode og bærekraftige lokale museer.

Integrering

Østfold har lang tradisjon for å ta imot mennesker fra ulike kulturer. KrF ønsker å legge til rette for en best mulig integrering av mennesker fra andre land. Det er viktig at dette arbeidet er preget av respekt for menneskeverd og ulike kulturer og religioner. En vellykket integreringsprosess er avgjørende for at nyankomne innvandrere skal få god livskvalitet og kunne være en ressurs for fellesskapet.

Kristelig folkeparti vil:

- Legge til rette for at norskopplæring for unge innvandrere kan samlokaliseres med videregående skoler, slik at ungdommene kan få norske venner og bli kjent med norsk kultur.
- Bedre overgang mellom voksenopplæringen for fremmedspråklige og videregående skole.
- Videreutvikle konseptet med Innføringsklasse for minoritetsspråklige på videregående skole.
- Legge til rette for at voksne innvandrere uten utdanning i større grad får tilrettelagt yrkesutdanning gjennom det ordinære skoletilbudet i videregående skole, fremfor tiltak som ikke gir formell kompetanse.
- Sikre at alle videregående skoler i fylket har rådgivere med flerkulturell kompetanse, som kan bistå elever som blir utsatt for negativ sosial kontroll.
- Tilby flere språkpraksisplasser i fylkeskommunale virksomheter.
- Tilby praktikantplasser i fylkesadministrasjonen, øremerket innvandrere med relevant høyere utdanning fra hjemlandet.

Inkludering og redusert utenforskap

Selv om de fleste innbyggerne i Østfold lever trygge og gode liv, er det for mange som av ulike årsaker står utenfor fellesskapet. Utenforskapet er ødeleggende for den enkelte og for samfunnet. Det fører ofte til uhelse og dårlig livskvalitet. KrF mener at alle mennesker har like mye verdi og har kvaliteter og ressurser som fellesskapet trenger. Derfor skal ingen diskrimineres eller holdes utenfor på grunn av ulikhet og funksjonsvariasjon. KrF vil bygge videre et samfunn som har små forskjeller og stor grad av tillit mellom folk og til myndigheter.

Kristelig folkeparti vil:

- At alle som gjennomfører videregående opplæring får en vurdering og et kompetansebevis, uavhengig av oppnådd læringsmål i de enkelte fag.
- Sette krav om at fylket som stor arbeidsgiver skal sette seg mål om en økt andel tilsatte med funksjonsnedsetting og /eller «hull i CVen».
- Gi økonomisk støtte til menigheter, trossamfunn og frivillige organisasjoner som bidrar til integrering i lokalsamfunnet.
- Friluftsliv og naturopplevelser er noe hele familien kan ha stor glede av. Det er viktig å legge til rette for at alle innbyggere i Østfold har tilgang til gode opplevelser i naturen, uavhengig av økonomi, alder eller funksjonsnivå.